

Základná škola I.Krasku 342/1, 075 01 Trebišov

**Program prevencie a riešenia šikanovania, násilia, drogových
závislostí
a sociálno -patologických javov žiakov v škole**

Interná smernica školy

Platnosť a účinnosť od 2.9.2015

**Smernica je v súlade s Metodickým usmernením č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k
prevencii a riešeniu
šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach
a Národným programom boja proti drogám na obdobie 2008-2014**

Cl. 1

Úvodné ustanovenia

Tento pokyn sa vydáva za účelom prevencie a riešenia šikanovania, násilia, drogových závislostí a sociálno - patologických javov žiakov v škole.

Cl. 2

Pôsobnosť

Tento pokyn sa vzťahuje na činnosť školy

Cl. 3

Charakteristika pojmov

Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorého zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.

Drogová prevencia sa definuje ako iniciatívy, aktivity a stratégie určené na to, aby sa predchádzalo zneužívaniu návykových látok, oddialil sa prvý kontakt s nimi, aby sa zamedzilo negatívnym dôsledkom spojeným so zneužívaním legálnych a nelegálnych drog. Školská prevencia obsahuje všetky vyššie uvedené aspekty, obmedzuje sa ale na školské prostredie. Zahŕňa prevenciu zneužívania drog a pravidiel a predpisy týkajúce sa drog, pomoc pri vyhľadávaní a poskytovaní starostlivosti pre ohrozených žiakov v odborných poradenských zariadeniach a službách a akékoľvek ďalšie aktivity a stratégie týkajúce sa zneužívania drog v škole.

Pod pojmom **primárna prevencia** rozumieme stratégie a aktivity určené na predchádzaniu prvému užitiu drogy, k vlastnému začiatku užívaniu drogy.

Sekundárna prevencia zahŕňa programy, stratégie a aktivity zamerané na prevenciu vlastného zneužívania drog, včasnú identifikáciu a liečbu užívateľov drog s cieľom zabrániť vzniku závislosti na drogách (deti, ktoré už prvý kontakt, experimenty majú za „sebou“).

Cl. 4

Podstatné znaky šikanovania

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obetou,
- e) urážlivé nadávky, posmech,
- f) odcudzenie vecí atd.

Cl. 5

Prejavy šikanovania

1. Priama podoba:

- a) fyzické útoky,
- b) urážlivé prezývky,
- c) nadávky,
- d) posmech,
- e) tvrdé príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôle obete,
- f) odcudzenie vecí atd.

2. Nepriama podoba:

- a) zhoršenie vzťahov v triede,
- b) vtieravé správanie agresora,
- c) utiahnuté správanie obete,
- d) stráž pri dverách,
- e) dieťa čaká, kým odídu ostatní zo školy,
- f) obeť stojí cez prestávku pri kabinete učiteľov,
- g) obeť sa bojí počas hodiny ísť na WC,
- h) zhoršenie správania obete,
- i) zhoršenie prospechu obete,

- j) zvýšená chorľavosť,
- k) rodičia vyslovia obavy zo šikanovania,
- l) obeť máva „náhodné“ zranenia,
- m) veci obete sú zrazu v neporiadku.

Cl. 6

Zodpovednosť školy

Ciele školy:

- snažiť sa vytvoriť prostredie obmedzujúce vznik šikanovania
- vhodnými prostriedkami zabrániť jeho trvaniu
- vytvárať pozitívnu klímu v triede, v celej škole - budovať kladné medzilľudské vzťahy, zodpovednosť za správanie, uvedomovanie si dôsledkov správania
- podporovať zdravie, zdravý životný štýl
- vytvárať školu bez drog - hlavne alkohol a tabak - vytvárať postoje a schopností odmietat' tieto látky
- v rámci primárnej prevencie informovať žiakov (primerane veku) o návykových látkach, ich účinkoch a rizikách
- realizovať osobnostný a sociálny rozvoj, rozvoj sociálnych komunikatívnych zručností
- komunikácia so žiakmi, medzi žiakmi a pedagógmi, spôsob vyjadrovania, oslošovania
- zapájanie rodičov do diania v škole, informovať ich o dianí v škole
- vhodné využívanie voľného času

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade so školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy.

2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední všetci pedagogickí zamestnanci školy,

a) ktorí realizujú vyučovací proces,

b) ktorí vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách,

c) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (školské výlety, kurzy, exkurzie, kultúrne podujatia, športové podujatia a ďalšie školské akcie),

d) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových krúžkov.

3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).

4. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, **nesmie** byť zamestnancami školy **v žiadnej miere**

akceptované. Pedagogický zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi **bez meškania riešiť** a každej jeho obeti poskytnúť okamžitú pomoc. Je povinný ihneď túto skutočnosť oznámiť triednemu učiteľovi agresora a obeť, výchovnému poradcovi, prípadne vedeniu školy.

Cl. 7

Priestupková a trestnoprávna zodpovednosť

1. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle zákona c. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Ide predovšetkým o priestupky:

- a) proti občianskemu spolunažívaniu,
- b) proti majetku.

2. Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase spáchania priestupku dovърšíl pätnásty **rok svojho veku**. Ak v čase spáchania priestupku dovърšíl pätnásty rok a neprekročil osemnásty rok svojho veku, zaraduje sa do kategórie „**mladistvých**“.

3. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona c. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon. Ide najmä o trestný čin:

- a) ohovárania,
- b) nebezpečného vyhrážania,
- c) ublíženia na zdraví,
- d) obmedzovania osobnej slobody,
- e) nátlaku,
- f) vydierania,
- g) lúpeže,
- h) hrubého nátlaku,
- i) krádeže,
- j) poškodzovania cudzej veci,
- k) neoprávneného užívania cudzej veci.

4. Páchateľom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchateľstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.

5. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovърšíl **štrnásty rok svojho veku**. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovърšili štrnásty rok a neprekročili osemnásty rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaradujú do kategórie „**mladistvých**“.

6. Pedagogický zamestnanec školy, ktorý sa dozvie o prípade šikanovania a **neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu.**

7. Konaním podľa predchádzajúceho bodu môže pedagogický zamestnanec naplňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

Cl. 8

Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že sa v priestoroch budovy počas školského vyučovania a na školských akciách zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický i nepedagogický zamestnanec povinný postupovať:

1. Zamestnanec, ktorý zistí šikanovanie, **informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť** (predtým si zistí meno a priezvisko žiakov a triedu, ktorú navštevujú), výchovného poradcu a člena vedenia školy.

2. Triedni učitelia si na vyšetrovanie prizvú daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil a výchovného poradcu (pri zachovaní dôvernosti).

O danom vyšetrovaní **spíšu zápis**, pričom tento odovzdajú v jednom vyhotovení:

a) členovi vedenia školy

b) výchovnému poradcovi.

Jeden exemplár vložia do osobného spisu žiaka.

V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhnu opatrenia na riešenie.

3. Triedni učitelia agresora a obeť v spolupráci s výchovným poradcom **si pozvú na pohovor rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov**. Aj o tomto stretnutí spíšu zápis (pri zachovaní dôvernosti). K pohovoru prizvú aj člena vedenia školy.

4. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov **riaditeľ školy rozhodne o ďalšom postupe** v súlade so školským poriadkom školy, pracovným poriadkom školy, resp. zákonom c. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon a zákonom c. 372/1990 Z. z. – Zákon SR o priestupkoch.

5. Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad

vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať **pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu**. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.

6. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, výchovného poradcu, v ich neprítomnosti člena vedenia školy.

Postup pri podozrení zo zneužívania návykových látok

Tabakové výrobky - konzumácia v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. spísanie záznamu s vyjadrením žiaka
3. oznámenie rodičom - komunikácia s nimi
4. výchovné opatrenie v súlade s VPŠ
5. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve

Alkohol - konzumácia v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. pri ohrození zdravia, života škola zabezpečí potrebnú pomoc a volá lekársku pomoc,
3. ak nehrozí akútne nebezpečenstvo, spísanie záznamu s vyjadrením žiaka,
4. vyrozumienie zákonného zástupcu a ten si žiaka vyzdvihne,
5. komunikácia s rodičom
6. výchovné opatrenie v súlade s VPŠ
7. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve
8. kontaktovať odbor sociálnych vecí príslušného úradu pri opakovaní sa situácie a v závažných prípadoch

Alkohol - nález v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. okamžite informovať vedenie školy
3. spísanie záznamu s vyjadrením žiaka, ak bol nájdený u neho oznámenie rodičom, komunikácia s nimi
4. výchovné opatrenie v súlade s VPS
5. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve

Omamné a psychotropné látky - konzumácia v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. pri ohrození zdravia, života škola zabezpečí potrebnú pomoc a volá lekársku pomoc

3. ak nehrozí akútne nebezpečenstvo, spísanie záznamu s vyjadrením žiaka
4. vyrozumenie zákonného zástupcu a ten si žiaka vyzdvihne
5. komunikácia s rodičom
6. výchovné opatrenie v súlade s VPS
7. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve
8. odbor sociálnych vecí príslušného úradu pri opakovaní sa situácie a v závažných prípadoch - oznamovacia povinnosť orgánom sociálno - právnej ochrany dieťaťa, PZ Omamné a psychotropné látky - distribúcia

1. pri podozrení na distribúciu musí škola vždy informovať PZ SR

Omamné a psychotropné látky - nález

1. odobratie a zaistenie látky
2. netestujeme chemické zloženie
3. spísanie záznamu
4. ak bola látka nájdená u žiaka, ten sa k tomu písomne vyjadrí
5. za prítomnosti svedka je látka vložená do obálky, zapíše sa dátum, čas a miesto nález, obálka sa zapečatí (prelepiť s pečiatkou školy) a uschová sa
6. škola vyrozumie PZ SR, tá látku identifikuje a zaistí

Činnosť v rámci preventívnych opatrení

1. Základným preventívnym opatrením školy je osvojiť si základný princíp „Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“

T : do 15. novembra

Z : triedni učitelia

2. S podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania ako antisociálneho správania jednotlivcov i skupín sa oboznámi všetci žiaci, zamestnanci školy a rodičovská verejnosť. Pre žiakov, pedagogických zamestnancov i rodičov je potrebné vedieť, že tieto formy správania nie sú neškodným humorom a zábavou. Musia sa oboznámiť predovšetkým s negatívnymi dôsledkami šikanovania, a to tak pre jeho obeť, ako i pre agresorov. Za zvlášť nebezpečné je potrebné považovať tendenciu podceňovať počiatočné prejavy šikanovania.

T : priebežne

Z : školský špeciálny pedagóg

3. Počas všetkých vyučovacích hodín, počas činnosti v školskom klube detí, počas mimoškolských aktivít, záujmovej činnosti učiť žiakov prijímať všeobecné hodnoty

spoločnosti, identifikovať sa s nimi a konať v ich duchu v každodennom živote.

T : trvale

Z : všetci pedagogickí a odborní zamestnanci

4. Riaditeľ školy umožní ďalšie vzdelávanie v tomto smere podľa akreditovaných programov výchovnému poradcovi, koordinátorovi prevencie, školskému špeciálnemu pedagógovi a ďalším pedagogických i zamestnancom.

T : trvale

Z : riaditeľ školy

5. V rámci účinnej prevencie šikanovania stratégie je dôležité najmä

a) vytvárať pozitívnu klímu v škole

b) v úzkej spolupráci medzi žiakmi, zamestnancami školy, rodičmi oznamovať aj zárodky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení)

☐ Dozor konajúcemu pedagógovi

☐ Vyučujúcemu

☐ Triednemu učiteľovi

☐ Vychovávateľovi

☐ Výchovnému poradcovi

☐ Školskému psychológovi

☐ Školskému špeciálnemu pedagógovi

☐ Vedeniu školy

c) viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania

d) v súlade s pracovným poriadkom vykonávať zvýšený dozor cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení i v čase mimo vyučovania žiakov, a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať

e) oboznámiť pedagogických zamestnancov so systémom školy pre oznamovanie a vyšetrovanie šikanovania

T : 1-krát ročne

Z : ved. MZ, PK

f) informovať pedagogických zamestnancov, žiakov, aj rodičov o tom, čo robiť v prípade, keď sa dozvedia o šikanovaní (umiestniť na prístupné miesto kontakty a telefónne číslo na inštitúcie, ktoré sa problematikou šikanovania zaoberajú)

T : september

Z: vedenie školy, triedni učitelia

g) spolupracovať s odborníkmi z CPPPaP resp. ďalšími odbornými pracoviskami
poradenských a preventívnych služieb v regióne

T : v prípade potreby

Z : vedenie školy

Navrhované opatrenia školy v rámci prevencie sociálno – patologických javov (SPJ)

a, zvyšovanie odbornej úrovne pedagógov v oblasti prevencie SPJ

b, pravidelné oboznamovanie žiakov s vnútorným poriadkom školy

c, dodržiavanie pravidiel - výklad, kontrola zo strany pedagógov, ale aj žiakov

d, pri porušovaní pravidiel - postihnutie vinníka

e, zvyšovanie spolupráce medzi triednym učiteľom a triedou, triednym učiteľom a rodičmi

f, využívať stále viac akcie „žiaci pre žiakov“ - peer programy

g, podpora zdravotnej, osobnostnej a sociálnej výchovy

h, systematická preventívna činnosť (prednášky, besedy, predstavenia...), podpora zdravého životného štýlu

i, využívať preventívne programy: „Cesta k emocionálnej zrelosti“, „Nenič svoje múdre telo“, „Ako poznám sám seba“.

Cl. 10

Metódy riešenia šikanovania

1. Pre vyšetrovanie šikanovania sa využije nasledovná stratégia

a) zaistenie ochrany obetiam,

b) rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obetou, s agresormi,

c) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami (nikdy nekonfrontovať obeť a agresorov),

d) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,

e) kontaktovanie školského psychológa, špeciálneho pedagóga, CVPP, PPP alebo diagnostické centrum (ďalej len „DC“),

f) využitie anonymnej dotazníkovej metódy.

2. Pri výskyte skupinového násillia voci obeti sa zachová nasledovný postup

a) okamžitá pomoc obeti,

b) dohoda riaditeľa školy s pedagogickými zamestnancami na postupe vyšetrovania,

c) vlastné vyšetrovanie,

d) zabránenie mozhnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,

- e) pokračujúca pomoc a podpora obete,
- f) v prípade potreby nahlásenie prípadu polícii,
- g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
- h) kontaktovanie PPP a CVPP, DC a pod..

Cl. 11

Opatrenia na riešenie situácie

1. Opatrenia pre obeť

- a) odporučiť rodičom obetí vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť CVPP, PPP,
- b) zorganizovať skupinový intervenčný program riaditeľom školy v spolupráci so školským psychológom,
- c) informovanie a poradenstvo pre rodičov obetí.

2. Opatrenia pre agresorov

- a) odporúčenie rodičom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť CVPP, PPP,
- b) zníženie známky zo správania,
- c) výchovné opatrenia – napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy,

3. Opatrenia v mimoriadnych prípadoch

- a) odporúčanie rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do miestne príslušného DC, prípadne do liečebno-výchovného sanatória,
- b) oznámenie príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny – sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona c. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov
- c) oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin.

4. Riaditeľ školy poveruje prácou v Komisii k prevencii a riešeniu šikanovania v škole Zamestnancov:

Mgr. Jarmila Kuzmová

Mgr. Martin Farbár

Cl. 12

Spolupráca školy s rodičmi žiakov

Pri podozrení na šikanovanie žiaka je potrebná spolupráca vedenia školy, koordinátora

prevencie, prípadne výchovného poradcu a ďalších pedagogických zamestnancov tak s rodinou obete, ako aj s rodinou agresora. Nedá sa však predpokladať, že rodičia budú vždy hodnotiť situáciu objektívne, preto sa odporúča upozorniť ich na to, aby si všímali možné príznaky šikanovania a ponúknuť im pomoc. Pri pohovore s rodičmi majú dbať pedagogickí zamestnanci na taktný prístup a najmä na zachovanie dôvernosti informácií.

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov, výchovný poradca, **ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov:**

- a) aby si všímali možné príznaky šikanovania a
- b) súčasne im ponúknuť pomoc.

Táto povinnosť platí tak pre rodinu obete ako aj pre rodinu agresora.

2. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.

3. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje výchovný poradca a koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov.

4. Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru PZ SR.

5. Riaditeľ školy je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

Mgr. Martin Gore

riaditeľ školy